

Birding in Poland

Adam Sterno (red.)

Oriolus förlag 2015

Inbunden, hård pärm, 590 sidor
Naturbokhandeln 378 kr

Polen är lite av ett drömland för inte minst skånska fågelskådare – det är smidigt och förhållandevis billigt att ta sig dit och där finns mängder av arter som en svensk upplever som exklusiva eller på annat sätt spännande. Bland annat torde det vara Polen som förser Skåne och andra delar av Sydsverige med åtskilliga av de svart-hakade buskskvättor, brandkronade kungsfåglar, härfåglar, kaspiska trutar, vitvingade tärnor och en hel del annat vi gläds åt under vår och försommar eller andra årstider.

Den som vill uppleva vattensångare, flodsångare, spelande dubbelbeckasin, genuint vilda vita storkar, mellanspett, vitryggig hackspett, större och mindre skrikörn, Halsbandsflugsnappare eller sommargylling i parti och minut har mycket att hämta i landet på andra sidan Östersjön. Förutom en mycket spännande fågelfauna erbjuder Polen, främst i de östra och södra delarna, också fantastisk natur med väldiga våtmarksområden, urskogar och alpin miljö.

Birding in Poland beskriver 119 områden för fågelskådning tämligen jämnt fördelade över hela Polen, inklusive fågelskådning i och runt storstäderna Warszawa och Kraków. De flesta områdena beskrivs på 1–6 sidor, flaggskepp som Biebrza (9 sidor) och Białowieża (7) dock på fler. De rubriker som ofta används är *Location*, *Description*, *Birds*, *Access*, *How to get there*, *Also of interest*, *Literature* och *Links* även om en eller flera kan saknas för områden som behandlas mer kortfattat. I anslutning till områdets namn klassificeras det "according to its attractiveness to birdwatchers" med 1–3 stjärnor.

För varje område anges minst en GPS-koordinat, som i allmänhet leder till en för området central eller lämplig parkeringsplats. Denna P-plats

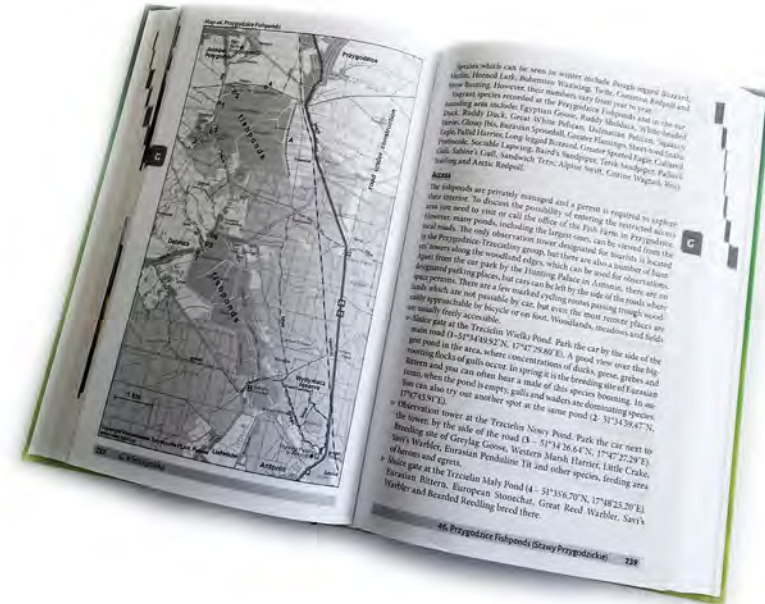
finns också markerad på den karta som dessutom illustrerar varje område. För vissa områden, som Białowieża, finns både en översiktskarta och flera detaljkartor (i Białowiežas fall inte mindre än fem). Var i landet de 119 olika områdena finns visas även på en Polen-karta sist i boken.

De olika områdesbeskrivningarna är indelade i 15 olika regioner och för varje region ges en halv-sida inledande text med kort information om landskapstyper och mest värdefulla fågellokaler.

Vid det här laget bör det ha framgått att *Birding in Poland* är ett extremt användarvänligt verktyg för den som vill ge sig i kast med Polens fågelliv, både under planeringsstadiet i Tyringe (eller var man nu bor) och på plats i Pomorz Gdańskie (eller var man nu skådar).

Under rubriken *Birds* anges i berättande text områdets mest intressanta fågelarter relaterade till olika årstider, eventuell häckningsförekomst etc. Rubriken *Access* anger till exempel var man kan börja skåda, lämpliga rutter att följa (med bil eller till fots), vägars kvalitet och så vidare.

De totalt 164 kartorna är mycket illustrativa med stigar, vägar, vägnummer, P-platser, km-

skala, punkter att skåda ifrån (som regel också kommenterade i texten) samt särskilt intressanta områden markerade. Också kartorna är med andra ord mycket skådaranpassade och användarvänliga. Men många kartor är små och/eller har liten skala, och alla kartor är i gråskala. Underlagen är dessutom hämtade från olika håll, vilket i någon mån försvårar tolkandet. Kartorna är med andra ord inga under av klarhet – men det ska samtidigt understrykas: en fågelskådare hittar utan vidare det hen vill hitta! Det omfattande och detaljerade kartmaterialet är tveklöst en av bokens viktigaste komponenter.

Birding in Poland är alltså helt i svart/vitt förutom 20 centralt placerade sidor med färgfoton av en lång rad lokaler som i sin tur representerar olika naturtyper. I en diger inledning på cirka 40 sidor ges dessutom diverse praktiska råd kring vägar, trafikregler, tillträde till fågellokaler, hälsohot (bland annat välbekanta fenomen som huggorm och fästingar), ornitologiska föreningar och tidskrifter, fågelskydd etc. Två längre uppsatser behandlar ett par av den polska fågelfaunans mest intressanta inslag: vattensångare och vit stork (Europas överlägset största population, nu uppe i 52 500 par).

Avslutningsvis finns en checklista över de 449 arter som i vilt tillstånd observerats i Polen t.o.m. 30 juni 2014, och bland annat havsfågellistan är imponerande med 4 arter lira, inklusive blearisk lira, och 3 arter stormsvala, inklusive havslöpare; det är bara för Österlenskådarna att ligga i!

Boken saknar rubriken "Var finner man arten?", men däremot finns ett artregister där det bland annat framgår att krushuvad pelikan är omnämnd på 3 sidor, svarthuvad trut på 20, skäggtärna på 44, citronärsla på 20 och vattensångare på 14.

Bokens papper är i tunnaste laget vilket gör att trycket syns igenom. Det innebär ingen större olägenhet men kan kanske försvåra läsning till exempel när man sitter i en bil och ljuset är dunkelt. Hur som helst ger det boken en smula billig karaktär.

Att skåda fågel i Polen har alltid varit trevligt. Med *Birding in Poland* till hands är det dessutom numera också lätt! Redan den läckra vattensångaren på bokens framsida får det att vattnas i munnen.

MAGNUS ULLMAN

nas, så vitt jag förstår, i såväl text som på kartor.

Jag gillar GPS-koordinaterna för rekommenderade parkeringsplatser i en textruta i kartan för i princip samtliga lokaler. Kartnålar i olika färger i kartan visar sedan exakt var dessa parkeringsplatser ligger. Dessutom finns också vägbeskrivning (för dem som inte använder GPS) i en annan textruta på kartan. Mycket tydligt! En annan finess är att det anges med små kompassrosor i kartan i vilken vind som olika observationspunkter är som bäst. Tex. anges Skummeslövsstrand vara bäst i SSV-V vind, medan Båstads hamn är bäst i VSV-NNV vind.

I min recension av den rikstäckande boken önskade jag mig en översiktskarta på bokens innerpärmar med lokalerna markerade, samt ett artregister i slutet av boken där man hänvisas till lämpliga lokaler för ett urval av arter. I *Götalands bästa fågellokaler* finns precis detta - utmärkt! Översiktskartan finns på bokens baksida, vilket gör den lättanvänd. I kapitlet *Var hittar man arten?* får läsaren tips om vilka lokaler som är bäst för att se vissa arter. För berguv finns t.o.m. GPS-koordinater till visningsparet i Hardeberga stenbrott.

Vad gäller kornsparv hänvisas man till texten om Österlen, medan man för fältpiplärka hänvisas till texterna om Österlen och om Kristianstads Vattenrike SO. Väl i dessa lokalbeskrivningar hittar man mer detaljerad info om vilket område som är lämpligast, t.ex. Kabusa-Hagestad-Löderup vad gäller kornsparv. Godkänt,

MIKAEL ARINDER

men det räcker inte riktigt ända fram. Var i området Kabusa-Hagestad-Löderup skall jag börja leta efter kornsparv? Nog borde läsaren tipsas om att söka fram aktuella obsar i resp. område i Artportalen, och kanske vore QR-koder kopplade till arten och områdena i fråga en grej för nästa upplaga av guideboken.

I slutet av boken finns ett maffigt register med drygt 700 lokaler och sub-lokaler, inklusive Malmö-specialiteter som Sunkdammen, Ökensjön och Helikopterplattan. Bra! Inte många GPS-navigatörer som klarar av att hitta till sådana resmål. Urvalet av lokaler känns vetligt, även om jag saknar Gotska Sandön som varit populärt de senaste åren. Och om jag skulle ta båten ut till Utlängan och vilja spendera majhelgen där, så undrar jag om man kan övernatta där ute. Jag hittar ingen info om detta i boken.

Götalands bästa fågellokaler är en oerhört bra, välskriven och mycket användbar bok. Kartorna är kanonbra, detaljerade och stora. Texterna håller jämn kvalitet genom boken, och det är tydligt att en person (skånske Ullman) faktiskt ligger bakom alla 54 lokalbeskrivningar, även om det rimligen är någon form av lagarbete (tacklistan till alla som lämnat synpunkter och granskat fakta är låååång). Ett Magnum Opus av Magnus Ullman.

Det här är en utmärkt bok till ett bra pris - ett måste i bilens handskfack!

The Life of Buzzards

Peter Dare

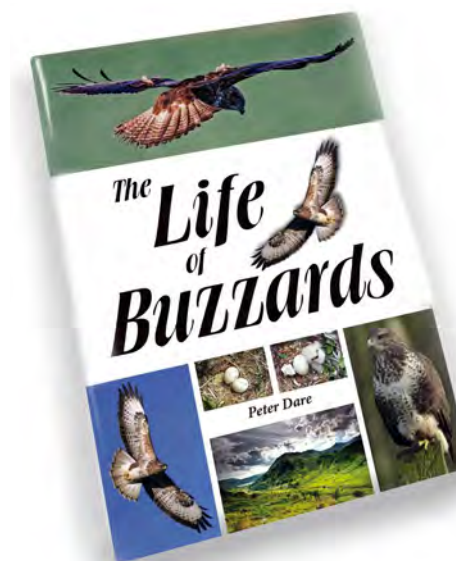
Whittles Publishing 2015

Inbunden, 292 sidor

Bokus 232 kr

Allt - absolut allt - om brittiska ormråkar innehåller den här boken skriven av en ungefär 80-årig författare som minns att han 26 augusti 1948 såg sitt livs första ormråkar och då drabbades av en förälskelse till denna art som varar än i denna dag. Sin doktorsavhandling skrev han om brittiska ormråkars ekologi men har annars ägnat större delen av sitt yrkesliv åt annat än ornitologi. Självklart redovisar han i sin nya bok även den forskning om ormråkens ekologi som bedrivits utanför de Brittiska öarna, och exempelvis citerar han flitigt Magnus Sylvéns förträffliga doktorsavhandling från 1982 om just denna art.

Det allra mest intressanta i Dares faktsäckade artmonografi är hans redovisning av den brittiska ormråkspopulationens väldiga fluktuationer: först en dramatisk nedgång i både antalet par och utbredningsområdets ytvidd, därefter en återhämtning med råge! Orsaken till populationskraschen var framför allt den intensiva förföljelse som alla rovfåglar utsattes för överallt i Storbritannien, eftersom detta ansågs som nödvändigt för "viltvården". Dare har sär-

2015:4

skilt noga följt ett vråkbestånd i Somerset, där antalet häckande ormråkspar år 1982 sjunkit till ett knappt tjug. Sedan bekämpningen upphörde, växte beståndet snabbt och uppgick år 2012 till drygt 100 par.

Ett av de brittiska ormråkarnas viktigaste bytesdjur är kaninen. Där kaninbeståndet blomstrar, har vråkarna goda tider. Men så kommer myxomatosen, det stora flertalet kaniner dör och vråkarnas fortplantningsframgång sjunker mot noll. Emellertid har olika vråkpar visat prov på olika grad av finurlighet i denna situation. Medan somliga verkar resignera, letar andra efter nya födokällor, och vissa par blev verkliga hejare på att fånga mer eller mindre nyutflugna skat- och kråkungar!

Synnerligen intressanta är Dares uppgifter om brittiska ormråkars livslängd. Vissa individer har nått en ålder på över 25 år, medan å andra sidan dödligheten under de första levnadsåren är enorm. Häckningsframgången varierar mellan olika regioner: genomsnittliga antalet flygga ungar per par varierar mellan 0,8 och 2,2. Självklart spelar bytestillgången en avgörande roll: gott om smågnagare och kaniner betyder många och välmatade vråkungar med jämförelsevis ljusa framtidsutsikter!

År 1983 gjordes en riksomfattande inventering av ormråksbeståndet inom hela Storbritannien, och slutsatsen blev att det fanns mellan 8 000 och 10 000 häckande par. År 2000 hade den siffran stigit till inte mindre än någonstans mellan 30 000 och 60 000 par (rätt stor felmarginal, måste man dock säga). I dessa dagar går det alltså bra för de brittiska ormråkarna, vilket förstas beror på att den bittra bekämpning som de s.k. "viltvårdarna" brukade bedriva mot allt som ens påminde om en rovfågel nästan har upphört.

Medan de delar av Dares bok som behandlar de brittiska ormråkarnas häckningsbiologi är så till den milda grad detaljfyllda att de endast kan glädja den som redan är ormråksfanatiker, är hans redovisning av artens populationshistoria i Storbritannien av stort intresse. Budskapet är: jo, visst går det att bereda förutsättningar för ett rikt rovfågelsbestånd även i tätbefolkade jordbruksområden!

STAFFAN ULFSTRAND